

Вогненні дороги Івана Гурковського

84-річний житель села Пугач Сарненського району в роки Великої Вітчизняної війни підлітком пройшов жахи фашистського концтабору, став підпільником, потім партизаном, брав участь у легендарному Карпатському рейді ворожими тилами у складі з'єднання Сидора Ковпака. Після війни Іван Петрович служив у Клесові, знайшов тут своє особисте щастя і вже шість десятиліть живе з вірною дружиною на мальовничому хуторі за селом. Про бойову юність, яка припала на воєнне лихоліття, ветеран нині згадує з гіркотою і захопленням. Родом із села Давидки на Житомирщині, ріс у багатодітній сім'ї, старанно навчався в школі. Водночас нарівні з дорослими в жнива та на посівній трудився в місцевому колгоспі імені 30-річчя Жовтня. Не без суму каже:

- Для нинішньої молоді це, може, дивно, але десятилітнім почав працювати на землі. Орав, сів, збирав урожай, возив на підводі вантажі - усе доводилося робити та ще й школу відвідувати. Батьки Петро Андрійович і Марія Григорівна теж колгоспники, на роботі в полі з темна до темна. А тут у червні 1941-го війна. Батька забрали в армію, він воював із фашистами, захищаючи Київ, відступав до Сталінграда, потім гнав ворога назад, брав участь у битві на Курській дузі. Уже після визволення рідного села його, тяжкохворого, комісували. Невдовзі вдома помер. Влітку першого року війни з такими ж сільськими підлітками та дорослими гнав колгоспну худобу на схід, аби не дісталась окупантам. За Дніпром передали корів якомусь господарству й отримали наказ повертатись додому. Але біля міста Малин потрапили в полон до німців. Нас, підлітків, повезли в концтабір аж у Польщу, а дорослих відправили в інші табори.

Іван з товаришами опинились у Майданеку, куди звозили дітей з окупованих територій, нещадно експлуатували, крім того, періодично забирали кров для поранених фашистських вояків. Годували в'язнів баландою з відходів гороху, давали сто грамів хліба з тирси на день. Наглядачі палицями жорстоко били за найменший непослух. Особливо запам'яталися Івану звірства однієї з них - Барбари, яка дитині одним ударом перебивала хребет, після чого та вмирала одразу чи через декілька днів. Півтора місяця пройшло в непосильних роботах і муках. Іван Гурковський разом із земляком Володею Кучинським вирішили втікати з концтабору. Вибравши момент, непомітно побігли в ліс, довго блукали, поки не натрапили на хутір. Його мешканці знали польських партизанів і допомогли українським хлопцям дістатися до розташування одного із загонів.

- Нас переправили на Волинь, звідти на Житомирщину, - розповідає Іван Петрович. - Деякий час я був у підпіллі, виконував завдання народних месників. У Коростенському районі діяли три партизанські загони. Набридло ховатись від облав окупантів і їх прислужників, попросився в командира, аби зарахували бійцем. Тоді, в 1943 році, тривали важкі бої з німцями, поліцаями. Видали гвинтівку СВТ-11 зі штиком, почав ходити на бойові операції в складі диверсійної групи. Підривали ворожі ешелони, тільки біля станції Яблунець їх знищили три. На перегоні Коростень-Новоград-Волинський заклали під міст вибухівку, діждались прибуття поїзда й висадили все в повітря. Фашисти почали мінометний обстріл місця, де ми перебували. Одному з моїх товаришів осколком відірвало кисть руки, другому поранило живіт, я ж отримав контузію. Міна вибухнула поряд із колодязем, де заліг, відчув потужний удар, ледве прийшов до тями, але добре, що всі живі залишилися і дістались табору.

Запам'ятався партизану ще один бій з карателями, які палили села й забирали худобу в людей. Біля села Бондарівка напали на них, відбили живність і повернули селянам. Із шістдесяти ворогів частина загинула в перестрілці, інші здались у полон. Те ж сталося з ротою угорців, які награвували картоплю і везли її в райцентр.

Особливі випробування випали на долю Івана Гурковського під час походу тилами противника у складі партизанського з'єднання генерал-майора Сидора Ковпака, відомого в історії під назвою Карпатського рейду. Штаб партизанського руху України поставив мету загонам народних месників пройти окупованою територією з Сумщини, Чернігівщини, Житомирщини через Волинь до Карпат, громити німецькі гарнізони та знищити нафтове виробництво, що забезпечувало сировиною потреби вермахту.

- Коли йшли поліськими районами, всюди відчували підтримку населення, - згадує Іван Петрович.

- - Однак у горах почалися дуже тяжкі бої з регулярними фашистськими частинами, які мали артилерію, авіацію. Билися в оточенні. У нерівних боях гинули багато однополчан. Із нашого півторатисячного загону живими залишилися чотириста двадцять чоловік. Повернулися на партизанську базу в Хотинівці.

Зранку 22 грудня 1943 року вирушили на схід до лінії фронту, зустрілися з відступаючими німецькими частинами, які гнали поперед себе колону полонених. Вступили в бій, відбили бранців, після обіду на горизонті побачили танки з зірками на баштах! Радості визволення ріднокраю від фашистів не було меж. Партизанський загін розформували, мене перевели у підрозділ залізничних військ на Рівненщину, у Клесів, де служив до 23 жовтня 1953 року. Через три тижні після демобілізації старший сержант Іван Гурковський пішов працювати в гранітний кар'єр Львівської залізниці. Трудився там, де конче потрібні сумлінні, грамотні фахівці: спочатку екскаваторником, потім вулканізаторником, акумуляторником. Вечорами любив вигравати на гармоні в клубі, або ж на молодіжних зібраннях. Ще солдатом познайомився з дівчиною, санітаркою місцевого медпункту Пелагеєю. Одружилися в травні 1952-го, жили з її батьками на хуторі біля Пугача. З тих пір і досі єднає подружжя злагода та любов. Обоє давно на пенсії, але тримають невелике господарство, спільно дають йому лад. Коли приїжджає на хутір Клесівський селищний, голова привітати ветерана з Днем партизанської слави, Іван Петрович одягає піджак із численними державними нагородами й щиро дякує за увагу. І дружині Пелагеї Іванівні радість. Чи не шкодує, що вийшла заміж за колишнього партизана?

- Навпаки, вдячна долі за зустріч і довгі роки спільного життя з такою доброю, щирою людиною, як мій Іван. Багато пережив він у війну, але доброту душі, чудовий характер, людяність зберіг до глибокої старості. То головне для щастя кожної людини.

Анатолій Кардаш